

**STUDIU PRIVIND PATRIMONIUL CONSTRUIT TRADIȚIONAL AL LOCALITĂȚILOR DIN JUDEȚUL HARGHITA
PENTRU PROGRAMUL**

**FALUKÉPVÉDELMI TANULMÁNY A HARGITA MEGYEI FALVAK HAGYOMÁNYOS, ÉPÍTETT ÖRÖKSÉGÉNEK
MEGŐRZÉSÉRE**

**“OCROTIREA ȘI CONSERVAREA IMAGINII SATULUI
HARGHITEAN”**

“HARGITA MEGYEI FALUKÉPVÉDELMI PROGRAM”

**SATUL CHEDIA MICĂ – COM. ȘIMONEȘTI
KISKEDE – SIMÉNFALVA KÖZSÉG**

Beneficiar /Megrendelő:

Județul Harghita – Consiliul Județean Harghita
Hargita Megye – Hargita Megye Tanácsa

decembrie 2015 – februarie 2016

2015 december – 2016 február

FOAIA DE CAPAT/BEVEZETŐ

Denumire proiect: STUDIU PRIVIND PATRIMONIUL CONSTRUIT TRADIȚIONAL AL LOCALITĂȚILOR DIN JUDEȚUL HARGHITA PENTRU PROGRAMUL "OCROTIREA ȘI CONSERVAREA IMAGINII SATULUI HARGHITEAN"

Tervmegnevezés: HARGITA MEGYEI FALUKÉPVÉDELMI PROGRAM: FALUKÉPVÉDELMI TANULMÁNY A HARGITA MEGYEI FALVAK HAGYOMÁNYOS, ÉPÍTETT ÖRÖKSÉGÉNEK MEGŐRZÉSÉRE

Amplasament: județ Harghita, com. Șimonești, sat Chedia Mică

Helyszín : Hargita megye, Siménfalva község, Kiskede

Beneficiar: Consiliul Județean Harghita

Megrendelő: Hargita Megye Tanácsa

Coordonator proiect: S.C. TOPOPREST S.R.L., arh. Bălan Ioan

Tervkordinátor:

Specialiști RUR / szakértők:

arh. Bălan Ioan

Specialiști DMI / Műemlékvédelmi szakértők:

arh. Máthé Zoltán

Elaborator studiu / Tanulmány készítője:

S.C. TOPOPREST S.R.L., S.C. YOUPLAN S.R.L.-D., S.C. ARC STUDIO S.R.L.

Proiectanți / Tervezők:

urb. Timotei Fecioru

urb. peis. Blága Botond

urb. peis. Ioana Alexandra Mircea

urb. Andrei Ștefan Săbău

Nr. proiect / Tervszám: 28656/96/2015

Data / Dátum: 12. 2015 - 02.2016

Faza / Tervfázis: Studiu / Tanulmány

BORDEROU GENERAL/TARTALOMJEGYZÉK

1. Piese scrise/ Írott rész

- Pagina de titlu, lista de semnături / Címlap
- Borderou / Tartalomjegyzék
- Memoriu – concluzii privind cartarea satului și patrimoniul material local/
Következtetések – a falu helyi örökségének feltérképezése
- Tabelul de evaluare /Értékelő táblázat
- Fișe de cartare /Értékelő adatlap
- Regulament local de urbanism privind ocrotirea imaginii satului /
A faluképvédelmet elősegítő helyi urbanisztikai szabályzó

2. Piese desenate / Rajzolt rész

- Localizare în județ / Elhelyezkedési térkép
- Hărți istorice/Történelmi térképek
- Plan de situație / Helyszínrajz
- Peisaj teritorial / Környező táj
- Analiza peisajului / Tájélemzés
- Reglementări urbanistice/Urbanisztikai szabályzó

3. DVD

Piese scrise/ Írott rész

- Memoriu – concluzii privind cartarea satului și patrimoniul material local
Következtetések – a falu helyi örökségének feltérképezése
- Tabelul de evaluare /Értékelő táblázat
- Fișe de cartare / Értékelő adatlap
- Regulament local de urbanism privind ocrotirea imaginii satului /
A faluképvédelmet elősegítő helyi urbanisztikai szabályzó

Piese desenate

- Localizare în județ / Elhelyezkedési térkép
- Hărți istorice/Történelmi térképek
- Plan de situație / Helyszínrajz
- Peisaj teritorial / Környező táj
- Analiza peisajului / Tájélemzés
- Reglementări urbanistice/Urbanisztikai szabályzó

Fotografii

- Fotografii elemente valoroase / Értékes elemeket tartalmazó fotók
- Fotografii / fotók

**STUDIU PRIVIND PATRIMONIUL CONSTRUIT TRADIȚIONAL AL LOCALITĂȚILOR DIN JUDEȚUL HARGHITA
PENTRU PROGRAMUL**

**FALUKÉPVÉDELMI TANULMÁNY A HARGITA MEGYEI FALVAK HAGYOMÁNYOS, ÉPÍTETT ÖRÖKSÉGÉNEK
MEGŐRZÉSÉRE**

MEMORIU – SAT CHEDIA MICĂ, COM. ȘIMONEȘTI

MŰLEÍRÁS – KISKEDE – SIMÉNFALVA KÖZSÉG

CUPRINS / TARTALOMJEGYZÉK

- 1. SCOPUL STUDIULUI / A TANULMÁNY CÉLJA**
- 2. DATE DESPRE LOCALITATE / A TELEPÜLÉS LEÍRÁSA**
- 3. STRUCTURA ȘI TIPUL LOCALITĂȚII / A TELEPÜLÉS TÍPUSA ÉS SZERKEZETE**
- 4. CONCLUZIILE TABELULUI DE EVALUARE / KÖVETKEZTETÉSEK – ÉRTÉKELŐ TÁBLÁZAT**
 - A. Locuințe/obiective de utilitate publică / Lakóházak és középületek**
 - B. Șuri / Csűrök**
 - C. Porți / Kapuk**
 - D. Împrejmuiri / Kerítések**
 - E. Fântâni / Kútak**
 - F. Clădiri anexe pentru utilaje, clădiri anexe pentru depozitare, cuptoare, wc in curte, stup de albine, morminte și opere comemorative de război
Melléképületek, tározók, kemencék, árnyékszék, méhkaptár, hadisírok és megemlékező alkotások**
- 5. MONUMENTE ȘI SITURI ARHEOLOGICE / MŰEMLÉKEK ÉS RÉGÉSZETI HELYEK**
- 6. ELEMENTE PROPUSE PENTRU PROTECȚIE LOCALĂ / HELYI VÉDELEMRE KIJELÖLT ELEMENK**
- 7. ELEMENTE VALOROASE / ÉRTÉKES ELEMENK**

**STUDIUL PRIVIND PATRIMONIUL CONSTRUIT TRADIȚIONAL AL LOCALITĂȚILOR DIN JUDEȚUL HARGHITA
PENTRU PROGRAMUL**

**FALUKÉPVÉDELMI TANULMÁNY A HARGITA MEGYEI FALVAK HAGYOMÁNYOS, ÉPÍTETT ÖRÖKSÉGÉNEK
MEGŐRZÉSÉRE**

MEMORIU – SAT CHEDIA MICĂ, COM. ȘIMONEȘTI
MŰLEÍRÁS – KISKEDE – SIMÉNFALVA KÖZSÉG

1. SCOPUL STUDIULUI / A TANULMÁNY CÉLJA

Motto: "Cea mai interesantă zonă, aflată pe aceste granițe, este frumoasa țară a secuilor, cel care este cel mai puțin cunoscut, despre care și noi însuși știm puține lucruri. Prin urmare a fost o nevoie urgentă de a descoperi și descrie"

Mottó: „És éppen ezen véghatárainkon fekvő legérdekesebb terület, a szép Székely föld az, mely legkevésbé van ismerve, melyről önmagunk is legkevésbé tudunk. Égető szükségévé vált tehát annak felkutatása és ismertetése” (Orbán Balázs)

Obiectul studiului este identificarea elementelor valoroase care fac parte din patrimoniul material al satului și alcătuirea unui regulament local de urbanism care să protejeze specificul locului. Pentru aceasta sunt inventariate toate casele, șurele, porțile, împrejmirile, fântânile, spațiile verzi, clădirile anexe pentru utilaje, clădirile anexe pentru depozitare, cuptoarele, wc-urile în curte, stupii de albine, mormintele și operele comemorative de război. Se realizează o bază de date, structurată pe trei categorii: tipologie, originalitate și stare de degradare. Pentru componentele valoroase ale patrimoniului material local se vor realiza fișe de cartare și relevee sumare.

A felmérés célja: azonosítani az értékes elemeket, amelyek az itteni falvak anyagi örökségének részeit képezik, valamint egy helyi urbanisztikai szabályzat létrehozása, mely a helyi jellegzetességek megvédésére fektet hangsúlyt. Ennek érdekében feltárba vesszük az összes házat, csúrt, kaput, kerítést, zöldrevezetést, melléképületet, kemencét, árnyékszékét, méhkaptárt, hadisírokat és megemlékező alkotásokat. Készül egy adatbázis három kategóriába rendezve: tipológia, eredetiség és állapot. A helyi anyagi örökség értékes komponenseiről értékelő adatlap és vázlatos felmérés készül.

Scopul nostru este, în afară de a înțelege satul și de realiza diferite propuneri, atragerea atenției asupra distrugerii elementelor arhitecturale valoroase caracteristice satului secuiesc, respectiv: porți secuiești; porți din zidărie cărămidă sau piatra cu închidere pe întreaga deschidere;

prispes sculptate; învelitori din țiglă sau șindrila, etc – care au un rol important în definirea peisajului. Disparația treptată a șurelor și a caselor vechi secuiești și înlocuirea acestora cu intervenții noi, stridente, atipice, face ca satul să piardă din caracterul original. În calitate de elaboratori ai acestui studiu, considerăm ca o datorie imensă semnalarea și luarea de măsuri împotriva pericolului de a deteriora și pierde bogăția culturală și arhitecturală a satelor secuiești.

Munkánk célja a megismerésen, ismertetésen és javaslatokon túl a figyelemfelkeltés a székely falukép értékes, jellegzetes elemeinek pusztulását illetően: a faragott székelykapuk, kőből, téglából falazott, vaskos, cseréppel fedett vagy ívvel lezárt udvarházakra jellemző kapuoszlopok, a faragott tornácok, a kézzel vetett cserép, vagy zsendellyel fődött magas szögű tetők, melyek tájmeghatározó szerepe is rendkívül fontos, valamint az egyre fogyó csűrök, melyek mesteri faszerkezete, látványos tömege nélkül nem székely falu többé a falu. E tanulmány szerzőiként, úgy gondoljuk, kötelességünk jelezni és lépéseket tenni annak irányába, hogy megakadályozzuk e kultúrában és építészeti értékekben gazdag falvak pusztulását.

2. DATE DESPRE LOCALITATE / A TELEPÜLÉS LEÍRÁSA

Satul Chedia Mică este considerat, după cum îi spune și numele, ca fiind fratele mai mic al localității Chedia Mare, deși este mai mare, cu puțin, decât aceasta ca suprafață, având 18.23 ha și un număr de 73 de locuitori, în prezent, de trei ori mai mult decât Chedia Mare. Chedia Mică este situată în vestul comunei Șimonești, puțin mai la N-E de „sora” sa, aparținând, ca și aceasta de Subcarpații Târnavei Mici, parte a Subcarpaților Transilvaniei și a bazinului hidrografic al Târnavei Mari. Este situată pe valea pârâului, acum secat, cu numele de Kede, la o altitudine de cca 500 m, în vecinătatea culmii Medișorului. Ca și Chedia Mare, localitatea întâmpină probleme în aprovizionarea cu apă, datorită secării pârâului Kede. Clima zonei este unul continental moderat, cu amplitudini termice mari între sezoane și cca 75-80 zile de îngheț pe an. Profilul așezării este zoo-agricol, activitățile agricole și de creștere a animalelor făcându-se pentru întreținere personală și nu ca activitate comercială.

Kiskede, ahogy a neve is sugalja, Nagykede hugának számít, mégha nagyobb is területileg, 18,23 ha, és 73 lakossal rendelkezik, napjainkban, háromszor több mint Nagykede. Kiskede, Síménfalva nyugati részén található, kicsit észak-keletre a „hugától”, a Kis-Küküllő csoporthoz tartozik. Kede patak alján helyezkedik, kb 500 m tengerszint felett. Ugyanúgy mint Nagykede, a falu, ivóvíz gondokkal küzd, a Kede patak kiszáradása miatt. A terület éghajlata mérsékelt kontinentális temikus kilengéssel az évszakok között, körülbelül 75-80 fagyos nap van egy évben. A falu gazdasági profilját főként állattenyésztés, valamint mezőgazdaság képezi saját felhasználásra és nem pedig eladásra.

Despre începuturile așezării nu se știe multe, fiind de multe ori asociată în documente cu satul-sora Chedia Mare. În anul 1567 așezarea număra 5 porți, și în 1786 avea 162 locuitori, de două ori și ceva mai mulți decât în prezent -73. Cele mai cunoscute personalități din Chedia Mică sunt: Tiboldi István profesor, scriitor și colecționar de poezii populare și Jakabházi Zsigmond doctor, profesor universitar.

A település kezdeteiről sokat nem lehet tudni, mivel a hivatalos dokumentumokban, sokszor hasonlították Nagykedével. 1567-ben a település 5 kaput számol, és 1786-ban 162 lakossal rendelkezik, kétszerese a jelenlegi -73- nak. Legismertebb személyiségek Kiskedéből : Tiboldi István, tanár, író és hagyományos verseket gyűjtő, illetve Jakabházi Zsigmond, orvos és egyetemi tanár.

3. STRUCTURA ȘI TIPUL LOCALITĂȚII / A TELEPÜLÉS TÍPUSA ÉS SZERKEZETE

Satul Chedia Mică este un sat de vale cu o structură de vale liniară, în lungul unui singur drum principal, ce străbate așezarea pe direcția S-N. Așezarea nu prezintă un centru clar, funcțiunile publice importante fiind dispuse în lungul drumului principal, în timp ce biserica se regăsește complet în afara satului, la o distanță de câteva sute de metri în S-V așezării. Construcțiile sunt dispuse cu intersaptii în raport cu strada, cu case pe ambele laturi, cu poziționarea preponderent perpendiculară pe axul drumului. Această poziție pe lot generează un front stradal ritmat de grădini, livezi și parcele libere. Șura are o poziție transversală, paralelă cu strada, separând curtea de grădină. Alte clădiri gospodărești precum anexe pentru depozitare și WC-uri de curte sunt dispuse în zonele dinspre spatele loturilor, în timp ce fântânile, cuptoarele și bucătăriile de vară sunt în curtea din față.

Kiskede kis völgyi falu, szabályos szerkezetű, lineárisan fejlődött a főút mentén amely átszeli észak-dél irányban. A falu nem rendelkezik központi résszel, a középületek a főút mentén helyezkednek, míg a templom a falutól távolabb esik. Az épületek szalagtelkes formában szerveződnek, jobb illetve a bal oldalon, az utca tengelyére merőlegesen, dominál a laza sorházas utcakép. Ez az elhelyezés egy rendezett utcát képez, ütemezve a kertek, gyümölcsösök és üres telekrészekkel. A csűr átlósan, az utcával párhuzamosan van elhelyezve, elválasztván az udvart két részre: hátsó és első. Egyéb háztartási épületek mint például tárolók, és az árnyékszék az udvar hátsó részén található, míg a kutak, kemencék és nyári konyhák (sütő) az udvar első részén helyezkednek.

4. CONCLUZIILE TABELULUI DE EVALUARE / KÖVETKEZTETÉSEK – ÉRTÉKELŐ TÁBLÁZAT

A. Locuințe/obiective de utilitate publică / Lakóházak és középületek

Au fost numărate 37 locuințe și obiective de utilitate publică, care au fost clasificate după trei categorii: tipologie, originalitate și starea de degradare. Cele trei categorii prezintă următoarele subcategorii:

37 ház -beleértve középületeket- volt azonosítva, melyek a következők szerint csoportosulnak: típus, eredetiség és állapot. Ezen három kategória a következő alkategóriákat tartalmazza:

1. CASE DE LOCUIT / LAKÓHÁZ

A. Tipologie / Típus

A. case tradiționale simple și vechi

Szimpla, hagyományos régi ház

B. case tradiționale vechi cu arhitectură mai complexă

Hagyományos, régi ház bonyolultabb architektúrával

C. case de locuit comune construite după anul 1950

Az 1950-es évek után épített, szokásos lakóház

D. case stridente și deranjante din punct de vedere a imaginii satului tradițional

A hagyományos faluképtől eltérő, kirívó, zavaró ház

E. conace sau clădiri cu acest caracter

Kúriák és hasonló karakterű házak

B. Originalitate / Jelleg

- fără nicio intervenție

Eredeti, beavatkozás nélküli

- prezentând intervenții potrivite (de renovare)

Megfelelő beavatkozással (felújítás)

- prezentând intervenții nepotrivite (de alterare a arhitecturii inițiale)

Nem megfelelő beavatkozással (módosítja az eredeti architektúrát)

C. Stare fizică / Állapot

- bună / Jó

- medie / Átlagos

- rea / Rossz

2.OBIECTIVE DE UTILITATE PUBLICĂ / KÖZÉPÜLETEK

Astfel, se identifică ca obiective de utilitate publică 4 construcții, respectiv: biserica, 1 clădire de învățământ – școală generală, 1 casă de cultură, 1 centru comercial- magazin mixt.

Középületek: templom, iskola, kultúrotthon, 1 vegyesbolt/ élelmiszerbolt.

Concluzii / Következtetések:

A. Tipologie / Típus

cca 78% - 29 case tradiționale simple și vechi

29 szimpla, hagyományos régi ház

cca 3% - 1 casă tradițională veche cu arhitectură mai complexă

1 hagyományos, régi ház bonyolultabb architektúrával

cca 19%- 7 case de locuit comune construite după anul 1950

7 az 1950-es évek után épített, szokásos lakóház

0.00% - 0 case stridente și deranjante din punct de vedere a imaginii satului tradițional

0 hagyományos faluképtől eltérő, kirívó, zavaró ház

0.00% - 0 conace sau clădiri cu acest caracter

0 kúria

B. Originalitate / Jelleg

cca 33% - 12 case fără nicio intervenție

12 eredeti, beavatkozás nélküli

cca 24% - 9 case prezentând intervenții potrivite (de renovare)

9 megfelelő beavatkozással (felújítás)

cca 43% - 16 case prezentând intervenții nepotrivite (de alterare a arhitecturii inițiale)

16 nem megfelelő beavatkozással (módosítja az eredeti architektúrát)

C. Stare fizică / Állapot

Cca 46% - 17 case stare fizică bună / 17 jó állapotú

Cca 41% - 15 case stare fizică medie / 15 átlagos állapotú

cca 13% - 5 case stare fizică rea / 5 rossz állapotú

Satul Chedia Mică este format în cea mai mare parte – cca 81% din locuințe tradiționale. Restul de cca 19% este compus din locuințe noi, construite după 1950. Rezultă că dezvoltarea

localității s-a oprit la un moment dat după acest an, astfel încât satul încă mai păstrează aspectul unei așezări rurale vechi. Problema fondului construit este dată de intervențiile nepotrivite realizate pe construcțiile existente într-un procent ridicat – cca 43%. Cu alte cuvinte, aproape jumătate din case au arhitectura parțial alterată prin modificări necorespunzătoare, realizate în lipsa unor reglementări coerente. Totuși, procentul de case asupra cărora s-a intervenit este relativ mare- de cca 61%.

Kiskede nagyrésze- kb 81% hagyományos házakból van felépítve. A többi kb 19% új típusú, melyek 1950 után épültek. Ez településfejlődési szempontból egy stagnáló időszak, így a falu még mindig megtartja a hagyományos régi falusi település arculatát. Az épületállomány fő problémája a nem megfelelő beavatkozások, amelyek elég nagy mértékben – kb 43% vannak jelen. Majdnem több mint fele a házaknak félig átépített, nem megfelelő beavatkozásokkal. A beavatkozások százaléka nagy- kb 61%.

În ciuda intervențiilor, mai puțin de jumătate din case sunt în stare fizică bună – cca 46%, în timp ce restul sunt în curs de degradare sau au deja probleme de integritate arhitecturală. Chedia Mică este un sat mic, îmbătrânit, ce a cunoscut o rapidă scădere demografică, ce i-a blocat dezvoltarea într-un punct în care încă mai păstrează aerul și imaginea satelor de altădată.

A beavatkozások ellenére, kevesebb mint fele a házaknak jó fizikai állapotú – kb 46%, míg a többi romlási állapotban van, vagy már problémás az építészeti beilleszkedésük. Kiskede egy kis elöregedett falu, ami egy nagyon gyors népesedés csökkenést tapasztalt, ez megakadályozta a fejlődésben, egy olyan pontban ahol még megőrzi a régi, hagyományos karakterét és tájképeit.

B. Șure / Csűrök

Au fost numărate 19 șure care au fost clasificate după trei categorii: tipologie, originalitate și starea de degradare. Cele trei categorii prezintă următoarele subcategorii:

19 csűr volt azonosítva, melyek a következők szerint csoportosulnak: típus, eredetiség és állapot. Ezen három kategória a köv. alkategóriákat tartalmazza:

A. Tipologie / Típus

A. șure simple din bârne de lemn

Szimpla, fagerendás csűr

B. șure din bârne de lemn cu grajd pentru animale, din piatră sau cărămidă

Fagerendás csűr kő- vagy téглаistállóval

C. șure din cărămidă sau piatră

Tégla- vagy kőcsűr

D. șure noi din cadre de lemn și scânduri

Új, fakeretes, deszkázott csűr

E. șure aferente conacelor

Kúriákhoz tartozó csűr

B. Originalitate / Jelleg

• fără nicio intervenție

Eredeti, beavatkozás nélküli

• prezentând intervenții potrivite (de renovare)

Megfelelő beavatkozással (felújítás)

• prezentând intervenții nepotrivite (de alterare a arhitecturii inițiale)

Nem megfelelő beavatkozással (modosítja az eredeti architektúráját)

C. Stare fizică / Állapot

- bună / Jó
- medie / Átlagos
- rea / Rossz

Concluzii / Következtetések:

A. Tipologie / Típus

- cca 69% - 13 șure simple din bârne de lemn
13 szimpla, fagerendás csűr
- cca 26% - 5 șure din bârne de lemn cu grajd pentru animale, din piatră sau cărămidă
5 Fagerendás csűr kő- vagy téglalállóval
- cca 5% - 1 șure din cărămidă sau piatră
1 Téglavagy kőcsűr
- 0.00% - 0 șure noi din cadre de lemn și scânduri
0 Új, fakeretes, deszkázott csűr
- 0.00% - 0 șure aferente conacelor
0 Kúriákhoz tartozó csűr

B. Originalitate / Jelleg

- cca 89% - 17 șure fără nicio intervenție
17 Eredeti, beavatkozás nélküli csűr
- 0.00% - 0 șure prezentând intervenții potrivite (de renovare)
0 csűr megfelelő beavatkozással (felújítás)
- cca 11% - 2 șure prezentând intervenții nepotrivite (de alterare a arhitecturii inițiale)
2 csűr nem megfelelő beavatkozással (módosítja az eredeti architektúrát)

C. Stare fizică / Állapot

- cca 21% - 4 șure în stare fizică bună
4 jó állapotú
- cca 68% - 13 șure în stare fizică medie
13 átlagos állapotú
- cca 11% - 2 șure în stare fizică rea
2 rossz állapotú

Jumătate din gospodăriile din Chedia Mică dețin șuri tradiționale, realizate din lemn, piatră sau cărămidă. Nu există nici o construcție nouă de acest tip și cele mai multe – cca 88% – nu au fost niciodată modificate sau renovate. Motiv pentru care cea mai mare parte din șure sunt în stare medie-cele mai multe, sau chiar rea, adică prezentând probleme estetice dar și de structură. Datorită schimbărilor socio-economice din ultimele decenii și a activităților curente, activitățile caracteristice de păstorit sau agricultură s-au diminuat ca număr iar șura, element care deservea aceste activități, și-a pierdut importanța. Satul Chedia Mică încă este un exemplu de peisaj rural autentic, iar șura reprezintă un element indispensabil al gospodăriei tradiționale, motiv pentru care aceste clădiri nu trebuie lăsate să se piardă în totalitate.

A gazdaságok több mint fele rendelkezik hagyományos, fából, kőből/téglából épített csűrrel. Nem létezik új építmény és a meglévőkből is – kb 88% soha nem volt módosítva vagy felújítva. Ez az

oka annak hogy legtöbb általános állapotú, vagy ennél rosszabb, vagyis esztétikai és szerkezeti problémákat mutatnak. Az utobbi évtizedekben történő gyors változások miatt, a hagyományos pásztorkodás vagy a mezőgazdaszat csökkent, és a csűr ami ezen tevékenységeket szolgálta veszített jelentőségéből. Kiskede még mindig egy példa a hagyományos nyikómenti székely, falusi tájképre, és a csűr egy nélkülözhetetlen eleme, egy klasszikus háztartásnak. Ez okokból kifolyólag nem megengedett, hogy teljes mértékben elveszenek.

C. Porți / Kapuk

Au fost numărate 29 porți care au fost clasificate după trei categorii: tipologie, originalitate și starea de degradare. Cele trei categorii prezintă următoarele subcategorii:

29 kapu volt azonosítva, melyek a következők szerint csoportosulnak: típus, eredetiség és állapot. Ezen három kategória a köv. alkategóriákat tartalmazza:

A. Tipologie / Típus

- A. porți simple țărănești
Szimpla, parasztos kapu
- B. porți cu închidere deasupra la poarta mică
Kapu, fedett gyalogkapuval
- C. porți cu închidere pe întreaga deschidere
Teljesen fedett kapu, a ház homlokzatából folytatólagosan
- D. porți secuiești
Székelykapu
- E. porți care imită tipologii tradiționale, dar parțial, din materiale neadecvate
Kapu, amely hagyományos tipológiákat imitál, de részben nem megfelelő anyagokból
- F. porți care s-au realizat din materiale netradiționale cu aspect strident
Kirívó megjelenésű, nem hagyományos anyagokból készült kapu
- G. porți aferente conacelor
Kúriákhoz tartozó kapu

B. Originalitate / Jelleg

- fără nicio intervenție
Eredeti, beavatkozás nélküli
- prezentând intervenții potrivite (de renovare)
Megfelelő beavatkozással (felújítás)
- prezentând intervenții nepotrivite (de alterare a arhitecturii inițiale)
Nem megfelelő beavatkozással

C. Stare fizică / Állapot

- bună / Jó
- medie / Átlagos
- rea / Rossz

Concluzii / Következtetések:

A. Tipologie / Típus

- cca 31% - 9 porți simple țărănești
9 szimpla, parasztos kapu

- cca 24% - 7 porți cu închidere deasupra la poarta mică
7 kapu, fedett bejárati (kis)kapuval
- 0.00% - 0 porți cu închidere pe întreaga deschidere
0 teljesen fedett kapu, a ház homlokzatából folytatódólagosan
- cca 10% - 3 porți secuiești
3 Székelykapu
- cca 14% - 4 porți care imită tipologii tradiționale, dar parțial, din materiale neadevate
4 kapu, amely hagyományos tipológiákat imitál, de részben nem megfelelő anyagokból
- cca 21%- 6 porți care s-au realizat din materiale netradiționale cu aspect strident
6 kirívó megjelenésű, nem hagyományos anyagokból készült kapu
- 0.00% - 0 porți aferente conacelor
0 Kúriákhoz tartozó kapu

B. Originalitate / Jelleg

- cca 86% - 25 porți fără nicio intervenție
25 eredeti, beavatkozás nélküli
- 0.00% - 0 porți prezentând intervenții potrivite (de renovare)
0 megfelelő beavatkozással (felújítás)
- cca 14% - 4 porți prezentând intervenții nepotrivite (de alterare a arhitecturii inițiale)
1 nem megfelelő beavatkozással

C. Stare fizică / Állapot

- cca 59% - 17 porți în stare fizică bună
17 jó állapotú
- cca 27% - 8 porți în stare fizică medie
8 átlagos állapotú
- cca 14% - 4 porți în stare fizică rea
4 rossz állapotú

Puțin peste o treime din porțile localității Chedia Mica sunt porți tradiționale, cu închidere deasupra porții mici sau porți secuiești, fidele imaginii specifice ale satului. Pe lângă acesta, însă, există cca 35% porți cu un aspect nepotrivit, strident, fie ca materiale sau volumetrie. Astfel de elemente ies în evidență în peisajul rural în mod neplăcut și alterează atmosfera generală și autenticitatea sa. Deși cea mai mare parte din porți nu au avut parte în timp de lucrări de întreținere și reparații, marea lor majoritate- cca 59% sunt în stare fizică bună și un mic procent, de cca 14% sunt degradate. Pentru a menține măcar aceste procente este nevoie de reglementare a viitoarelor lucrări și de intervenții de reabilitare în următorii 5-10 ani.

Kevesebb mint egy harmada a Kiskedei kapuknak, hagyományos kapu, székelykapu, hű a falu hagyományos képéhez. Ezek mellett azonban, kb 35% nem megfelelő kapu, kirívó, anyag vagy szerkezeti szempontból. Ilyen elemek kellemetlen látványt képeznek a falusi tájképben és megváltoztatják az általános légkört és az eredetiségét. Még ha nagy része a kapuknak nem szenvedett felújítási beavatkozásokat, kb 59% jó minőségben találhatóak és nagyon kis százaléka, kb 14% átlagos állapotban van. E százalékok fenntartásának érdekében, az elkövetkezendő 5-10 évben rehabilitációs beavatkozás szükséges.

D. Împrejmui / Kerítés

Au fost numărate 31 împrejmuiri aferente gospodăriilor care au fost clasificate după două categorii: tipologie și starea de degradare. Cele două categorii prezintă următoarele subcategorii:

31 portához tartozó kerítés volt azonosítva, melyek a következők szerint csoportosulnak: típus és állapot. Ezen kategóriák a köv. alkategóriákat tartalmazzák:

A. Tipologie / Típus

A. Împrejmui simple țărănești

Szimpla, parasztos kerítés

B. Împrejmui cu soclu tradiționale

Kerítés hagyományos talapzaton

C. Împrejmui care imită tipologii tradiționale, dar parțial, din materiale neadevate

Kerítés, amely hagyományos tipológiákat imitál, de részben nem megfelelő anyagokból

D. Împrejmui care s-au realizat din materiale netradiționale cu aspect strident

Kirívó megjelenésű, nem hagyományos anyagokból készült kerítés

E. Împrejmui aferente conacelor din zidărie plină

Kúriákhoz tartozó tömör falazatú kerítés

B. Stare fizică / Állapot

- bună / Jó
- medie / Átlagos
- rea / Rossz

Concluzii / Következtetések:

A. Tipologie / Típus

cca 61% - 19 împrejmui simple țărănești

19 simpla, parasztos kerítés

cca 7% - 2 împrejmui cu soclu tradiționale

2 kerítés hagyományos talapzaton

cca 19% - 6 împrejmui care imită tipologii tradiționale, dar parțial, din materiale neadevate

6 kerítés, amely hagyományos tipológiákat imitál, de részben nem megfelelő anyagokból

cca 13% - 4 împrejmui care s-au realizat din materiale netradiționale cu aspect strident

4 Kirívó megjelenésű, nem hagyományos anyagokból készült kerítés

0.00% - 0 împrejmui aferente conacelor din zidărie plină

0 Kúriákhoz tartozó tömör falazatú kerítés

B. Stare fizică / Állapot

cca 29% - 9 împrejmui în stare fizică bună

9 jó állapotú

cca 48% - 15 împrejmui în stare fizică medie

15 átlagos állapotú

cca 23% - 7 împrejmui în stare fizică rea

7 rossz állapotú

În materie de împrejmuiri tradiționale, satul Chedia Mică este foarte slab reprezentat, numai 7% din case prezentând tipologia tradițională de împrejmuire. Două treimi sunt împrejmuiri simple, țărănești, în timp ce restul sunt elemente ce fac notă discordantă cu restul peisajului, fie prin materiale, finisaje sau modul în care au fost realizate. Jumătate din ele sunt deja în curs de degradare și numai în jur de 29% din împrejmuiri sunt încă în stare buna. Chiar dacă pentru case si anexe locuitorii au fost dispuși să investească, limitele lor financiare nu au permis renovarea împrejmurilor, acestea fiind un element destul de neglijat în localitate.

Ami a hagyományos kerítésekkel illeti, Kiskede nagyon gyenge képviselő, a házak 7%-a követi a kerítés tipológiát. Két negyede egyszerű falusi kerítés, míg a többi diszkordanciában van a táj többi részével, vagy anyaghasználat, vagy búrkolat (kromatika) szempontjából. A kapuk fele már romlási állapotban van, és csak 29% jó állapotú. Még ha a lakosok hajlandóak is voltak befektetni a házak és mellékeépületek karbantartásába, úgy néz ki hogy az anyagi hiány miatt ez a rész kissé elhanyagolt lett.

E. Fântâni / Kutak

Au fost numărate 14 fântâni aferente gospodăriilor care au fost clasificate după trei categorii: tipologie, originalitate și stare de degradare. Cele trei categorii prezintă următoarele subcategorii:

14 kút volt azonosítva, melyek a következők szerint csoportosulnak: típus, eredetiség és állapot. Ezen három kategória a köv. alkategóriákat tartalmazza:

A. Tipologie / Típus

- A. Fântână cu roată / kerekeskút
- B. Fântână cu cumpănă / gémeskút

B. Originalitate / Jelleg

- fără nicio intervenție
Eredeti, beavatkozás nélküli
- prezentând intervenții potrivite (de renovare)
Megfelelő beavatkozással (felújítás)
- prezentând intervenții nepotrivite (de alterare a arhitecturii inițiale)
Nem megfelelő beavatkozással (módosítja az eredeti architektúrát)

C. Stare fizică / Állapot

- bună / Jó
- medie / Átlagos
- rea / Rossz

Concluzii / Következtetések:

A. Tipologie / Típus

cca 71% - 10 fântâni cu roată / 10 kerekeskút
cca 29% - 4 fântâni cu cumpănă / 4 gémeskút

B. Originalitate / Jelleg

cca 64% - 9 fântâni fără nicio intervenție

9 Eredeti, beavatkozás nélküli kút

0.00% - 0 fântână prezentând intervenții potrivite (de renovare)

0 egfelelő beavatkozással (felújítás)

cca 36% - 5 fântâni prezentând intervenții nepotrivite (de alterare a arhitecturii inițiale)

5 nem megfelelő beavatkozással (módosítja az eredeti architektúrát)

C. Stare fizică / Állapot

cca 21% - 3 fântâni în stare fizică bună / 3 jó állapotú kút

cca 50% - 7 fântâni în stare fizică medie / 7 átlagos állapotú kút

cca 29% - 4 fântâni în stare fizică rea / 4 rossz állapotban levő kút

79% din toate fântânile satului sunt în curs de degradare, lucru deloc surprinzător, tinând cont că numai 64% au suferit vreodată intervenții. Din păcate, mai mult de o treime din fântânile așezării au fost deja alterate prin intervenții nepotrivite. Unul din motivele degradării acestor fântâni este aprovizionarea cu apă a zonei, ce a scăzut drastic odată cu secarea pârâului ce traversa zona. Dacă situația evoluează ca și în prezent, sătenii vor trebui să găsească alte forme de aprovizionare, iar fântânile vor dispărea în totalitate.

79% a kutaknak már romlási állapotban van, ami egyáltalán nem meglepő hiszen csak 64% volt felújítva. Sajnos több mint háromnegyede már módosítását szenvedett a nem megfelelő beavatkozások alapján. Az egyik tényező ami miatt a kutak romlanak, a vízhiány, ami a patak kiszáradása miatt keletkezik. Ha a helyzet továbbé is így halad akkor a lakosok más vízforrás-alternatívát kell keressenek, és a kutak teljesen eltűnnek.

F. Clădiri anexe pentru utilaje, clădiri anexe pentru depozitare, cuptoare, wc în curte, stup de albine, morminte și opere comemorative de război

Melléképületek, tározók, kemencék, árnyékszék, méhkaptár, hadisírok és megemlékező alkotások

Au fost numărate 1 anexă pentru utilaje, 24 clădiri anexe pentru depozitare, 3 cuptoare, 29 WC-uri în curte, 3 stupi de albine, 0 monumente vizibil din strada, 0 fântâni accesibile de pe domeniul public.

Azonosítva lett 1 mezőgazdasági épület gépeknek, 24 tározó, 3 kemence, 29 árnyékszék, 3 méhkaptár, 0 megemlékező alkotás (hősök terén), 0 az utcán (közterületen) található kút.

5. MONUMENTE ȘI SITURI ARHEOLOGICE / MŰEMLÉKEK ÉS RÉGÉSZETI HELYEK

Nu s-au identificat monumente istorice, conform listei monumentelor istorice din 2010, publicată de Ministerul Culturii și Patrimoniului Național:

Nem lett azonosítva műemlék, a Kulturális Minisztérium által, 2010-ben megjelentetett műemléklista szerint.

6. ELEMENTE PROPUSE PENTRU PROTECȚIE LOCALĂ / HELYI VÉDELEMRE KIJELÖLT ELEMEEK

Toate gospodăriile secuiești tradiționale sunt propuse pentru protecție locală.

Az összes hagyományos székely porta ki lett jelölve helyi védelemre.

Toate șurele tradiționale realizate folosind materiale precum lemn, cărămidă, piatră, țiglă și șindrilă sunt propuse pentru protecție locală.

Az összes hagyományos (fa, téglá, kő, cserép, valamint zsindey) anyagokból épült csűr ki lett jelölve helyi védelemre.

Toate casele tradiționale vechi sunt propuse pentru protecție locală.

Minden hagyományos, régi ház ki lett jelölve helyi védelemre.

Toate porțile tradiționale sunt propuse pentru protecție locală.

Minden hagyományos kapu ki lett jelölve helyi védelemre

Toate fântânile cu roată și fântânile cu cumpănă realizate folosind materiale tradiționale (lemn, țiglă, șindrilă) sunt propuse pentru protecție locală.

Minden kerekes, valamint gémeskút, mely anyaghasználatá hagyományos (mint: fa, cserép, zsindey) ki lett jelölve helyi védelemre.

Toate anexele (porumbar, cuptor, bucătărie de vară, etc) realizate din materiale tradiționale (lemn, cărămidă, țiglă) sunt propuse pentru protecție locală.

Minden melléképület (kemence, sütő, stb.), mely anyaghasználatá hagyományos (mint: fa, téglá, cserép) ki lett jelölve helyi védelemre.

Detalierea capitolului se regăsește în regulamentul local de urbanism.

A részletek megtalálhatóak a helyi urbanisztikai szabályzatban.

7. ELEMENTE VALOROASE / ÉRTÉKES ELEMEEK

S-au identificat 15 elemente valoroase care descriu în modul cel mai fidel tipologiile existente și autenticitatea satului Chedia Mică.

15 értékes elem lett azonosítva

nr. 10 – gospodărie/ porta

nr. 11 – gospodărie/ porta

nr. 13 – casa/ ház

nr. 2 – gospodărie/ porta

nr. 22 – casa/ ház

nr. 23 – gospodărie, casa/ porta, ház

nr. 24 – gospodărie/ porta

nr. 26 – gospodărie/ porta

nr. 31 – gospodărie/ porta

nr. 39 – casa, poarta / ház, kapu

nr. 46 – gospodărie/ porta

nr. 47 – casa/ ház

nr. 48 – gospodărie/ porta

NOTA: In realizarea releveelor din fisele de cartare ale elementelor valoroase, se ia in considerare un grad de aproximare in ceea ce priveste compartimentarile interioare ale constructiilor, respectiv anexele existente in cadrul gospodariilor, intrucat o serie din aceste spatii studiate nu au fost accesibile, pentru o documentare in detaliu

MEGJEGYZÉS: az értékes elemek adatlapjaihoz készült felméréseknél az épületek belső feltérképezése, valamint a porták egyes melléképületeinek funkcionális meghatározása hozzávetőleges, mivel a tanulmányozott területek egy része nem volt elérhető egy részletes dokumentációhoz.

Întocmit:

arh. **Bălan Ioan**
urb.peis.**Ioana Mircea**